

01469

Städtryck

B

Till

Kongl. Maj:ts och Rikets

Högloflige Svea Hof-Rätt:

Anförande

i Källarmästaren J. A. Badelii Concours-sak,

ingifvet d. 5 Maj 1827

af

Häradshöfding BELLANDER.

STOCKHOLM,
tryckt hos OLOF GRAHN, 1827.

B 98 / 1944

— — Gerningen, ond eller god,
Snart, eller sent skall lönen skörda.

Till Höglofl. Kongl. Svea Hof-Rätt!

I följd af den tillåtelse Höglofl. Kongl. Hof-Rätten, genom Beslut den 24 sistl. April, täckts lemna mig, att, utan hinder af Kongl. Hof-Rättens, uppå Källarmästaren Badelii särskildt anförde Besvär, den 9 i samma månad, meddelde Utslag, anföra allt hvad jag, för talan emot Stockholms Rådhus-Rätts, i frågan om Badelii arrestation, vidtagne åtgärder, agtade nödigt, får jag nu, i största ödmjukhet, underställa Kongl. Hof-Rättens pröfning de påminnelser jag, i detta afseende, anser äga rum.

Jag skall härvid söka åtskilja de ämnen, som framdeles böra åtfölja hufvudmålets granskning, från dem, hvori Öfver-Domarens pröfning, dessförinnan, må, enligt Concours-Lagen, påkallas: och således, för närvarande, inskränka mig till dessa 3:ne frågor:

1:o. *Var Rådhus-Rätten befogad att, uppå Hustru Badelii Boskillnads-anföknings och den deri förekomne angifvelse om Mannens rymning, samt uppå de förordnade Gode*

4

Männens derefter tillkomne beskyllning om svekfullt och bedrägligt förhållande, förordna, på sätt, som skedd, om Källarmästaren Badeliu efterlysande öfver hela Riket och hans inlättande i allmänt häckte?

2:o. Var Rådhus-Rätten befogad, att, sedan Badelius, med fångskjuts hitkommit och i häckte inmanats, vägra hans af alle samtliga Borgenärerne, (med undantag blott af sjelfva angifvarne och en enda Creditor dessutom, som sedermera ändrat tanka) påstodde lösgifvande ur häckte? Och

3:o. Var Rådhus-Rätten befogad, att, då Galdenärens förflyttning till Galdstusvuhäcktet, den 31 sistl. Mars, beslöts, ålägga Massan att honom der underhålla?

Concours-Lagen af den 15 Julii 1818 har onekeligen, eller så vidt mig kunnigt är, framför hvarje annan Lag, eller allmän Författning, som hittills i Sverige sedt dagsljuset, den utmärkande egenskapen, att fullständigt realisera våre Lagstiftande Förfäders, för ett helt sekel tillbaka, i sjelfva Domare-Reglorne uttryckte a-ning: att *God Domare är bättre än God Lag*. Utgörande en, från den sköna kedjan af vår ännu bestående gamla Lagstiftning, lossad länk, verkar Concours-Lagen i alldeles isolerad rigt-

ning: med brottmåls-rubriker, understundom utan *critier* på brotten: med straffbestäm-
 melser, understundom utan stadgade præmis-
 ser: och med Lagbud, som genom ingen sam-
 manhållande kraft förbundne, lemna åt Do-
 marens aldraskarpsinnigaste forskning under-
 stundom den föga tröstande upptäckt, att han
 icke finner den för det hela ledande principen.
 Med *principe* förblandas icke Lagens uppgifna
 motiv: att återställa och bibehålla allmän Cre-
 dit i Penninge-affairer; men det kan påstås,
 att, hvar detta motiv finnes, skall det nödvän-
 digt respectera och underordnas de vida högre
 och i sjelfva samhällets lif och bestånd närmast
 ingripande considerationerne för Medborgares he-
 der samt fred och säkerhet till sine personer.
 Åran har lika litet sin måttstock i Ziffran: som
 Oskulden har *sin* i Lönnmördarens vapen: och
 tryggheten att bojerne icke måge nalkas, förrän
 tilltal och försvar och gällande bevisning en-
 stämmigt kalla dem fram, — denna trygghet är
 hvad Svensk Man förstår med *Personlig fri-
 het*, förutan hvilken Garantien för hela Folkets
Politiska frihet, vore det mest afskyvärda
 bländverk.

Concours-Lagen, som också, efter hvad
 dagliga erfarenheten visar, är mer än någon an-
 nan Lag, åtminstone af stor omfattning, under-
 kastad de mest skiljaktiga uttydningar, till och

med i sådana fall, der det skulle kunna citeras att Juridiska krafter, bland de aldrastarkaste Sveriges Domare-Magt har att uppvisa, nu i denna stund brytas mot hvarandra om upplösningen af en fråga, som det enklaste människjo-förstånd kan besvara — denna Lags beskaffenhet, säger jag, bör visserligen mildra klandret mot den Domare, som, oagtdadt det ärligaste bemödande, fallit i misstag, der han synes haft alltför vidsträckt utrymme för den egna godtyckliga tolkningen. Men, med allt detta, får dock icke Concours-Lagen behandlas såsom en *Lex Draconica*, lemnad helt och hållet i Arbitragens händer. Den företer stora svårigheter i tillämpningen, men saknar ej eller redbara förtjenster: och sådan den är, måste den *lydas*, för så vidt den kan *tydas*; ty, af allt ondt, är ingenting värre än brist på Laglydnad.

Genom denna korta inledning, har jag velat bana vägen för bevisningen af den talan: att *Rådhus-Rätten har orått i alla de frågor, som nu utgöra föremål för min klagan.*

Till den *första* frågan hörer, att angifvelser skedt: — af Hustru Badelius om Mannens rymning: — och af de utsedde Gode Männen, Herrar Hartman, Åström och Preussmark, om hans föregifne svekfulla och bedrägliga förhållande. För att, på desse angifvelser, grunda en Straff-Dom, fordrades väl, till en början, den tilltalades *hóran-*

de; ty eljest vore blotta anklagelsen mächtigare än det Lagliga försvaret, den illskne förtalaren mächtig öfver Domaren sjelf, som dock synes böra skaffa sig *Laglig visshet*, men ej förlita sig på osäkra uppgifter, aldraminst när vågspelet angår icke mindre än allt hvad menniskan, här i lifvet, har heligt och dyrbart. Utan all Lagkunskap, gifver blotta förnuftet vid handen, att försvaret emot våld kommer för sent, när våldet redan ägt rum: att tillsägelsen åt en fånge: *Ni är arresterad, utan att hafva fådt värja Er deremot, fastän Ni kunde haft Lagliga skäl dertill*, är en outransakelig chimere. Liknelsevis kan man också först slita tungan ur en människjas mun, och derpå göra honom till Professor i Vältaligheten, eller stinga ut hans ögon och derpå sätta honom till Stjernkikare, eller slå benen af honom och curera dem med en Ballettmästare-Fullmagt. Intetdera af dessa Experimenter är konstigare än försöket af en oskyldigt förföljd att bevisa det han njuter sin frihet, när han sitter i häckte, blott för den orsaken att man beljugit honom. *Visshet* bör således Domaren söka och icke tro på försåtliga framställningar, som kunna sakna all grund: och angelägenheten af en sådan högst nödig granlagenhet kan väl icke klarare ådagaläggas, än der det är bevisligt att *just personer, som insinuerat det en man skulle rymt och varit borta öfver 2 månader, icke*

allenast vetat att han varit hemma inom den tiden, utan ock sjelfve rådt, öfvertalat och med hotelser trugat honom, att åter begifva sig bort, under de heligaste försäkringar att hans affairer på detta sätt, men icke annorledes, skulle, inom några dagar med Creditorerne, till hans förmon uppgöras: att de underhållit beständig communication med honom under hans frånvaro: att de sjelfve, under omsorgsfullt fördöljande af de förehafde intrigerne, insöft honom med falska underrättelser och löften, manat honom till verklig rymning och gifvit penningar dertill: och då detta icke eller ville verka, framställt Perspectivet af Fästning och Schavott, om han tredskades och blefve kvar, samt att, när äfven dessa demonstrationer fruktlöst aflupo, åtgärden omsider vidtogs att låta gripa och fängsla honom. Om både detta och ändå mera, som ännu behöfver någon tid att mogna för Publiciteten, sammanträffat för hopsmidningen af en complott, hvilken, genom nedriighet i plan och grymhet i utförande, må anses för ett non plus ultra af den listige frestarens sataniska taktik; så har den Domstol, hvares sanction till förföljelsens fullbordande blifvit anlitad, visserligen på det lömskaste sätt fördits bakom ljust, men också stadnat för ett svårt misstag: och om detta skulle vara fallét med Stockholms Rådhus-Rätts åtgärder, i afseende på

på Källarmästaren Badelius, (hvarom snart nog upplysning torde framhafvas) så är väl ingen ting angelägnare, än att, genom Öfver-Domarens pröfning, få häfven den förfärliga Lagtolkning, som till så oerhörde följder kunde föranleda.

I hela Concours-Lagen, ifrån början till slut, finnes ingen enda bokstaf, som rättfärdigar en sådan åtgärd, som Rådhus-Rättens — 1. Cap. 7 §. stadgar: *Har Gåldenär rymt, eller hållit sig undan och ställer sig ej in, inom Två månader ifrån det han rymde, eller höll sig undan, efter thy i 16 Cap. 6. och 7. §. §. Handels Balken sågs; då skall hans Egendom aftrådas, der någon Borgenär det hos Rätten söker; — hvilket stadgande utgör motsatsen af ett Lagbud, som skulle säga: Har Gåldenär icke rymt och icke hållit sig undan, utan, på god tro, rest bort på några veckor och lemnat sine affairer i hustruns och förmente vänners vård; då skall han, på deras requisition, allmänneligen esterlysas och äfven häcktas för bedrägeri, som icke Han begådt, utan hans förföljare — Med termen: Har Gåldenär rymt, kan Concours-Lagen omöjligen åsyfta en sådan förbistring, att icke Domaren skulle få följa språkbruket i sitt eget Modersmål och således äga att urskilja om det har bevisligen skedd, som blifvit angifvit: om rymning är*

detsamma som *lögnaktig angivelse* om rymning: om man varit *borta*, öfver 2 månader, när man är *hemma*, långt förut; om man *rymt*, när man, af hustru och så kallade Vänner, så godt som trugas i Resvagnen och sedan vistas ett stycke utom staden: om man *icke låtit höra af sig*, när man underhåller daglig correspondence med hustrun och Vännerne. Besynnerligt vore väl, om, genom misstag i så klara frågor, hela det fria Sverige skulle förvandlas till ett enda stort fängelse.

För att komma till rätta med procedurerne vid tvungen Cession, lemna Concours-Lagen ganska tillräcklig vägledning.

4 Cap. 1 §. bjuder: *I de fall, då Gåldenårs Egendom genom Laga tvång afträdes; ställe han sig till esterrättelse, hvad i 1. §. föreskrives, så snart Rättens Beslut om Egendomens afträdande honom kunnigt varder, eller vare förfallen till det ansvar, som i 3. §. stadgas; vare ock i öfrigt Lag om hans förvarande, som i 2. och 5. §. §. skils; hvaraf följer att Beslutet om Egendomens afträdande bör vara honom ordentligen kungjordt, innan förbindelse uppkommer att ställa sig detsamma till esterrättelse. Sjelfva kungörandet åter består, icke uti den kallelse, hvarmed en händelsevis frånvarande person i sitt hemvist sökes att, inom få dagar, inför Rätten besvara ett påstå-*

ende om hans försättande i Concours-tillstånd, utan det består i *Offentlig Stämning*, hvarigenom Galdenären, om Rättens till sådant påstående lemnade *bifall* antydes: och hvilken Stämning han då har att åtlyda, vid äfventyr att eljest, och i händelse af *tredska*, varda dertill tvungen. Men att, på en och samma gång, försättas, ohörd, i Cessions-tillstånd och försättas *utur* all Medborgerlig rätt samt vråkas i nesligt fängelse, det tyckes strida rakt emot Lag.

I 7 Cap. 3 §. Concours-Lagen föreskrifves ock: *Söker endera Makan Boskillnad, när den andra Makans Egendom ej afträdd är; høre då Rätten så väl Sökanden och den andra Makan, som vetterlige och när vistande Borgenärer och förordne att Boets tillgångar och gäld å viss dag upptecknas. Sedan skall Bosuppteckningen, af Mannen och Hustrun, i Borgenärernes närvaro, inför Rätten Edeligen sästas. Finnes deraf att tillgångarne, der Sökanden Boskillnad vinner, ej förstå till gäldens betalning; varde offentlig Stämning till Mannens, Hustruns och samtliga Borgenärernes inställande utfärdad, som i 5 Cap. 9 eller 10 §. sägs; och vare emedlertid Mannen för Lagfökning icke fri, derest han ej sin Egendom till Borgenärerne asträder.*

Häraf är klart att, uppå Hustruns Boskillnads-ansökning, borde följt Mannens hörande,

i vanlig Laglig ordning; men ej omedelbart hans häcktande i stället; likasom att detta hörande och inställande skulle påkallas med *Offentlig Stämning* och icke genom *allmän Efterlysning* från alla Predikostolar i Riket, förr än man *vetat* det angifvelsen om rymning var grundad,

Behöfves icke forskning efter visshet, i en af de utstakade omständigheter, som höra till cathogorierne för Lagligt Cessious-tvång; så behöfves den lika litet i *de ófrige*: och det skulle då endast fordras en uppgift att en Person varit öfver 2:ne månader bysatt, för att, utan vidare bevis om sannfärdigheten, sätta honom i Concours-tillstånd och utfärda en *Lettre de Cachet*. Att Källarmästaren Badelius var *rymd* och icke *lätit sig a/höra på 2:ne månader*, såsom hans hustrus i Post- och Inrikes-Tidningen N:o 292 för den 15 December 1826 kungjorde, den 13 i samma månad daterade, uppgift innehåller, kunde Rådhus-Rätten, så mycket mindre *veta*, då Beslutet om Efterlysningen och häcktandet, den 23 December vidtogs, som, efter hvad, utan svårighet, lärer kunna bevisas, hela denna Uppgift, hvarpå förstörelsen af Gälldenärens frihet och välfärd, så väl som af Creditorernes rätt synes beräknad, skall utgöra ingenting annat än — (*horresco referens*) — en ryslig *Digt*.

I sådant skick, och under det frågan i allt fall var alldeles outredd, kan jag icke annat finna, än att Rådhus-Rättens nyssnämnde Beslut af den 25 sistl. Dec. är Lagstridigt: och att dylikt Præjudicat, om det finge gälla, skulle ovilkorligen förhindra hvem som helst, äfven en drygt skattdragande Medborgare, att, från sitt hemvist, vara borta flere dagar, än som åtgå, för att få honom falskeligen angifyen för rymning, genast efterlyst och, hvar han träffades, i häckte inkastad, utan något det ringaste föregånget fel å hans sida.

Hvad nu beträffar *andra* frågan, eller angående Rådhus-Rättens Utslag af den 31 sistl. Martii, så finnes detsamma grundadt derpå, att, sedan beskyllningen om svek och bedrägeri icke mera fullföljts, den enda för Badelius besvärande uppgiften vore den, att han från Staden sig begifvit och skall hållit sig undan. Men denna uppgift var, af Badelius, då redan formeligen förnekad, med erbjudande af bevisning å hans sida. — Af ingen enda Creditor motsades hans förklaring, om jag undantager den af de så kallade Gode Männens Ombud framstälde characteriska argumentation, dels att Badelius skall, genom sin frånvaro en kort tid, *gifvit sig till pris åt hvilken fordringsägare, som hålst, för att få honom efterlyst*, (hvilken läras utförbarhet, med påföljd af offrets gripande, egenteligast

kan bevisas af *Skogarnes* Björnar, men icke ägnar sig till åberopande för *Mensklige* fordringsägare, som vilja rätt utan grymhet), och dels att *hinder för Badelius ej skall mött att vara hemma, då han första gången återkom* — och hvarigenom nämde Saksförare, medgifvandes, att Badelius, enligt sin egen uppgift, verkligen varit hemma inom 2:ne månader efter bortresan, ej mindre ådagalägger en troligen låtsad okunnighet om orsakerne till hans andra bortresa, än ock kullkastar hela sitt raisonnement i hufvudsaken. *Hindren*, som kunna mött honom att länge kvarblifva hemma, höra väl icke hit, men derest bevisning derom nu mera kunde komma i fråga, torde den sannolikast utfalla till Gåldenärens fördel. Om, såsom Gode Männens Fullmäktig vidare anfört, *Concours-Lagen*, i 2 Cap. 27 §. förmår, att *Gåldenår, som tredskas lemna Gode Männen upplysning om Boets tillstånd, må med fångelse dertill hållas*, — och hvori han har ganska rätt; så ligger ju den mest evidenta motsägelse deri, att påstå *straffet*, innan *förseelse* ägt rum: att tala om ådagalagd *tredska*, innan man vårdat sig om ett enda steg, för att i Laglig ordning begära och *ja* de möjligen felande upplysningarne eller ens gitta *angifva* att så skedt; varandes det en besynnerlig malice att lägga fången till last det upplysningar *vågrats*, utan att vara *begårde*.

I frågan om rymd Galdenär, som *blifvit håftad och återhemtad*, medgifver jag väl ingalunda, på redan anförde skäl, någon analogie med den händelse, när en Medborgare, *utan* att vara rymd, dömmes ohörd till häckte; men, när Concours-Lagens stadgande i 4 Cap. 7 § i allt fall är det, som af Rådhus-Rätten blifvit åberopadt, torde den anmärkningen skäligen få gälla, att, *om* än Badelius bevisligen hade hållit sig undan öfver 2:ne månader, när Rådhus-Rättens Arrestations-Decret utföll, så återstod likväl för Domstolen, att, sedan Galdenären kommit i häktet och Borgenärerne blifvit hörde, *pröfva hans förhållande, för att deraf finna, om han lindrigare bevakas, eller ock lösgifvas må.* Af en sådan *pröfning* finnes ej annat spår, än att, å ena sidan, det ålagde fängelse-straffet upphäfdes, men, å den andra, ingendera af de, för ett sådant fall, stadgade 2:ne alternativerne af *lindrigare bevakning, eller ock lösgifning*, vidtogs, utan, i stället förordnades förflyttning till *bysättningshäktet*, som likväl, enligt 4 Cap. 3 och 4 § §. Concours-Lagen, kan af Concours-Domaren beslutas, endast i de fall, då Galdenär, efter det han sökt Cession, utan lof vistas borta, eller ock, om han, redan vid Concoursens början, är bysatt och den Borgenär, som honom bysätta låtit, icke bifaller hans lösgifvande; hvaremot, enligt 2 §. i nyssnämnde Capitel, den ofvannämnd-

de lindrigare bevakningen, tydligen deri består, att Gåldenären må i sitt hus bevakas, på dens kostnad, som det påstådt; under förutsättning naturligtvis af den casus att han icke vore till ovilkorligt åtnjutande af sin personliga frihet berättigad.

På desse grunder föreställer jag mig, att Rådhus-Rättens Beslut, äfven i denna del, torde förtjena rättelse.

Vidkommande sedan tredje frågan, eller att *Massan* bordt bekosta Gåldenärens underhåll å Gåldstufvan; så lemna Concours-Lagen icke ringaste anledning, att Borgenär, som bestrider Gåldenärs bysättning, och yrkar hans lösgifvande, får onereras med contribution till hans underhåll, hvilket deremot ovilkorligen bör gäldas endast af den, som påfordrat bysättningen.

Att icke Rådhus-Rättens härom fattade Beslut kom till verkställighet, i följd af Gåldenärens egit begifvande, att, tills vidare, häldre kvarstadna i det häckte, der han då förvarades, verkar ej på pröfningen af Beslutets grunder, lika litet som den omständigheten, att Källarmästaren Badelius nu mera blifvit på fri fot stäld, lærer hindra Öfver-Domaren att ändock utlåta sig öfver befogenheten af Under-Domstolens öf-
rige,

rige, föregående åtgärder i saken! Följderne af desse åtgärder måge väl numera hafva afstannat; men dock hafva de redan betydligt verkat och skola länge verka hädaneft. Hvad som är rätt, i mål af denna beskaffenhet, kan icke vara likgiltigt för någon Svensk Man att få bestämdt: och då den allmänna indignation, hvarmed Badeli Borgenärer upptagit underrättelsen om den privata speculationens alltför långt drifna anstalter emot honom, äfven uppkallat en åtgärd till beifrandet af en talan, hvarmed, så väl min, som öfrige Borgenärernes rätt dessutom är förknippad; så underställer jag den nu, i största ödmjukhet, Höglöfl. Kongl. Hof-Rättens Högt-upplysta pröfning, till vinnande af den ändring, som med Lag är öfverensstämmande.

Det enda må jag ännu få tillägga, att, då hederns och mensklighetens fordringar härvid styrt Borgenärernes handlingssätt, framför beräkningen på den mer eller mindre betydliga fördelen för dem af Galdenärens personliga frihet, hvilken dock, ovedersägligen, är både för dem och honom af vigt; så skall, med dessa Besvär, åtminstone *det* ändamål vara vunnit, att alla de Borgenärer, som ogillat förfarandet mot Badelius, äro friade från förblandning med dem, som tillstått detsamma: och att de derjemte insynnerhet fått ådagalägga sin afsigt att fästa

Höglofl. Kongl. Hof-Rättens uppmärksamhet på den, för hela Samhällets Moralitet, högst vådliga verkan, som kunde uppkomma genom fastställandet af ett ordnings- eller oordnings-System, som skulle i grund splittra och sönderslita alla de band, hvarmed den civiliserade sammanlefnaden hålles tillhopa; ty, häldre, än att Lagar för Penninge-Crediten måge komma att likna Pandoras Ask, bör det anses önskvärdt att uppträden af den art närvarande mål framter, måtte blifva lika sällsynte hädanefter, som *detta* funnits ovanligt och nästan ohyggligt.

Stockholm den 5 Maj 1827.

O. A. Bellander.